

Innspill til budsjetthøringen i familie- og kulturkomiteen 2.11.2017

Om Arkivforbundet

Arkivforbundet (tidligere Landslaget for lokal- og privatarkiv, LLP) er en fagpolitisk og landsdekkende interesseorganisasjon som siden 1986 har jobbet for å fremme bevaring og formidling av kommunale arkiver og privatarkiver, samt heve den faglige kvaliteten på dette arbeidet. I dag er vi den eneste organisasjonen som jobber spesifikt med disse spørsmålene. Vi har cirka 140 institusjonsmedlemmer fra hele landet; kommunale arkivinstitusjoner, privatarkivinstitusjoner, museer, kommuner og historielag. Vårt daglige arbeid ledes av generalsekretær Kjetil Landrog, og Tom Oddby (byarkivar i Drammen) er styreleder for perioden 2017-2019.

Norge trenger et «arkivløft»

Arkiv har vært lite synlig i samfunnsdebatten, og ressursene har vært små. Utfordringene nå er større enn noen gang, særlig hva gjelder digitalisering av offentlig sektor. Norge trenger derfor et «arkivløft», der hele sektoren fra nasjonalt til regionalt og lokalt nivå blir tatt på alvor. Vi ønsker alle et samfunn som sikrer demokrati og rettsikkerhet, og her er arkivene og tilgang til disse essensielt. Det må komme en målrettet satsning på arkivsektoren, hvis ikke vil vi miste sentral dokumentasjon og på sikt bli en dement stat. Manglende satsing på arkivsektoren vil lage hull i samfunnets kollektive hukommelse.

Den aller største utfordringen i arkivsektoren er bevaring av digitalt skapt arkivmateriale. Det er godt kjent for både regjeringen, Stortinget og denne komiteen at offentlig sektor ikke klarer å håndtere sine digitale arkiver på en god nok måte. Vi står derfor i fare for på sikt å miste informasjon. I TV-serien «Hvem tror du at du er» er kildematerialet basert på papirarkiver i offentlige arkivinstitusjoner. Samme TV-serie om 50 eller 100 år vil måtte basere seg for en stor del på digitale arkiver – som kanskje ikke er bevart, på grunn av manglende ressurser og satsning.

Innledningsvis vil Arkivforbundet si at vi synes det er bra – og helt nødvendig – at Arkivverket har fått en økning i sitt budsjett (15 millioner). Arkivforbundet har i lang tid understreket at Arkivverket er motoren i arkiv-Norge, og må stå i spissen for viktige prosesser for sektoren. Arkivforbundet merker seg at denne økningen er gitt med en bemerkning om at Arkivverket vil «kunne forsterke arbeidet med å ta vare på digitalt skapte arkiv», men vi må legge til at det er en rekke offentlige institusjoner i kommunal sektor som også har store utfordringer med bevaring av digitalt skapte arkiver, jf. bl.a. Riksrevisjons rapport (Dokument 3:6 (2015–2016) Riksrevisjonens undersøkelse av digitalisering av kommunale tjenester) om arbeidet med å sikre og tilgjengeliggjøre arkiver i kommunal sektor. Arkivverket bevarer statens egne arkiver, mens kommunene og fylkeskommunene bevarer sine arkiver. Det er derfor viktig at en satsning på digitalt skapte arkiver også tilgodeser kommunal sektor, samt at en slik satsning videreføres over år.

Gjennom den nasjonale strategien for privatarkiv har Arkivverket ansvar for koordinering av arbeidet med bevaring av arkiver fra privat sektor (organisasjoner, politiske partier, bedrifter, institusjoner og etter enkeltpersoner). I denne sammenheng vil vi nevne en problemstilling for komiteen, og som gjelder bevaring av audiovisuelle arkiver (lyd- og videoarkiv), og der f.eks. lydmateriale fra vår folkemusikktradisjon kommer inn. Denne typen arkivmateriale nevnes ikke i Arkivverkets strategi, og det er en rekke utfordringer knyttet til bevaring av slikt arkivmateriale. Dette er arkivmateriale vi ønsker det blir mer fokus på kommende år. I tillegg ønsker vi oss at det på nasjonalt nivå blir en større vilje til å ta vare på viktig næringslivs- og bedriftsarkiv, og et samarbeid med partene i

arbeidslivet kanskje er veien å gå for å bevare viktige deler av norsk historie og samfunnsliv.

Det må også bemerkes at det er positivt at det nå nylig er nedsatt et arkivlovutvalg, og som skal bidra til helt nødvendige endringer i lovverket. Her vil Arkivforbundet bidra aktivt med innspill. Vi vil også få bemerke at et flertall på Stortinget i juni i år ba om at det ble igangsatt en bred arkivutredning: *"Stortinget ber regjeringen iverksette en bred utredning av samfunnets arkivfunksjoner, med særlig vekt på regionale arkivtjenester, nasjonalt samspill og håndtering av digitale utfordringer"*. Denne utredningen er nå lagt inn i mandatet til arkivlovutvalget, og vi gjør derfor komiteen oppmerksom på at det er særdeles viktig at lovutvalget også belyser samfunnets arkivfunksjoner. Ingen er tjent med at lovutvalget leverer en innstilling som ikke har levert i henhold til bestillingen fra Stortinget.

Prosjekt- og utviklingsmidlene

For 2017 er det satt av 10 millioner kroner til prosjekt- og utviklingsmidler for arkivsektoren, finansiert gjennom Norsk Tippings spillemiddeloverskudd. Av disse 10 millionene er nå seks millioner øremerket arbeidet med privatarkiver, noe som er en økning på fire millioner fra 2016. Dette er veldig bra, og Arkivforbundet vil rose regjeringen for å ha tatt på alvor de signalene vi tidligere har kommet med i forhold til manglende satsning på privatarkivarbeidet. I motsetning til tidligere kan i år alle institusjoner som oppbevarer privatarkiv - også museer, søke om støtte. Hele 122 søknader om prosjekt- og utviklingsmidler, inkludert søknader knyttet til privatarkiver, er registrert innen fristen, som er nesten en dobling av antall søknader fra 2016. Summen av søknadene på nær 52 millioner kroner. Dette viser et stort behov for midler til sektoren, og at det er et stort engasjement for å ta vare på vår felles hukommelse.

10 millioner er en god start. Men behovene i sektoren er så mye større, og sammenlignet med biblioteks- og museumssektoren mener Arkivforbundet at prosjekt- og utviklingsmidlene må trappes opp som et ledd i det før omtalte «arkivløftet». Dette har også Arkivverket vært klare på i sin kommunikasjon med Kulturdepartementet. Satsningen på arkiv som vi ser nå må derfor fortsette i de neste årene. At prosjekt- og utviklingsmidlene finansieres gjennom tippemiddeloverskuddet er en lite forutsigbar ordning for arkivsektoren, som trenger forutsigbarhet over tid. I tillegg ønsker vi oss større forutsigbarhet for arkiv- og museumsinstitusjoner som jobber med bevaring av privatarkiver ved at det ble gitt en fast årlig driftsstøtte. Slik vil privatarkivarbeidet – som i dag ikke er lovpålagt, få en mer permanent karakter.

Avslutning

Arkivforbundet ber om satsningen på arkiv videreføres og økes, slik at vi kan få et godt «arkivløft» der arkivmateriale – ikke minst digitalt skapte arkiver, blir skikkelig ivaretatt, og at dagens og fremtidens digitale arkivutfordringer kan løses. Arkivforbundet mener at et slikt arkivløft er en god men også billig investering, som gir gode samfunnsøkonomiske gevinster ved at man utvikler tidsbesparende, publikumsvennlige og ressurseffektive løsninger. På denne måten kan vi forebygge at Norge blir en dement stat hva gjelder samfunnets kollektive hukommelse.